

Usko tai älä

**Mitä uskonnollisuus ja uskonto
pohjimmaltaan ovat?**

Pentti Tuominen

Uskonnon määritelmiä:

- 1) Uskonto on uskoa ihmistä korkeampiin voimiin ja henkisiin olentoihin, joiden uskotaan ohjaavan ja kontrolloivan luonnon kulkua ja ihmisten elämää ja voivan vaikuttaa tapahtumiin ja olosuhteisiin täällä maan päällä.

Uskonnon määritelmiä:

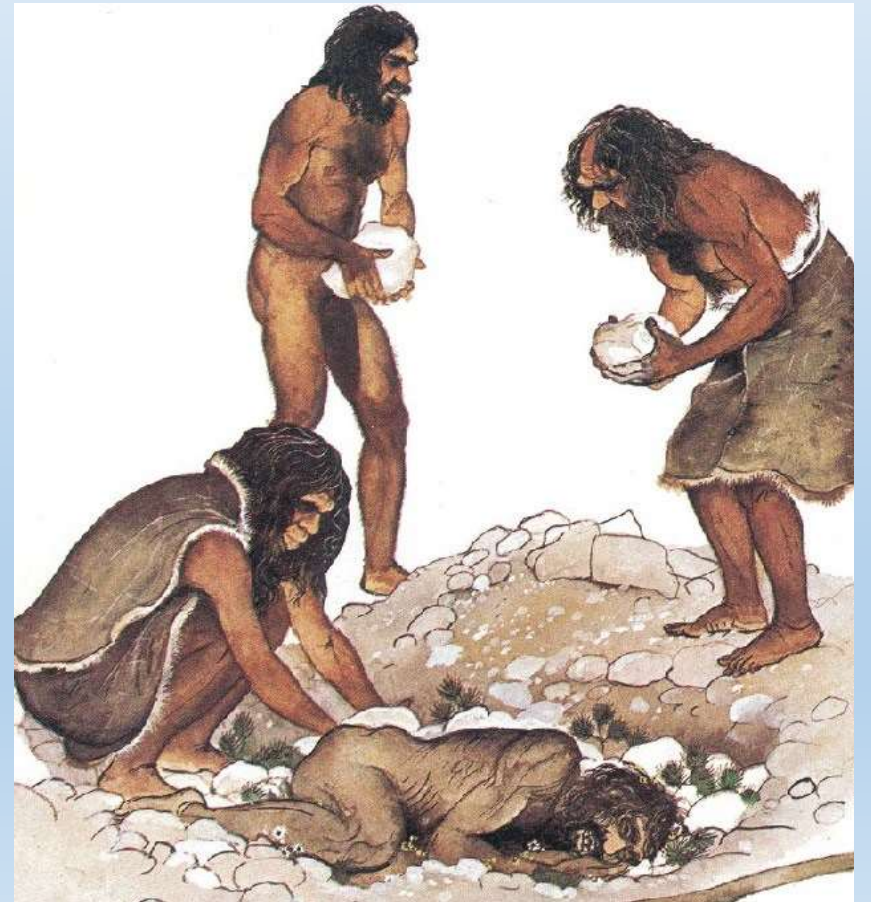
- 2) **Uskonto antaa vastauksia "perimmäisiin kysymyksiin", kuten "mikä on elämän tarkoitus" tai "mitä tapahtuu kuoleman jälkeen".**

Uskonnon määritelmiä:

- 3) Uskonto on orientoitumisjärjestelmä, joka tekee ihmiselle mahdolliseksi löytää tiensä elämässä ja maailmassa.

Esihistoriallisen ihmisen uskonnollisuuden herääminen – ”Homo religiosus”

Jo esihistorialliset ihmiset näyttävät uskoneen ihmisen elämään kuoleman jälkeen.

Ensimmäinen ihminen syntyi	200 000 vuotta sitten
Ihminen "löysi" uskonnon, hautausmenot käyttöön	50 000 vuotta sitten
Ihminen "löysi" taiteen, ensimmäiset luolamaalaukset	30 000 vuotta sitten
Ihminen oppi viljelemään maata	12 000 vuotta sitten
Ihminen oppi valmistamaan metallia	8 000 vuotta sitten
Ihminen oppi kirjoittamaan	5 500 vuotta sitten
Egyptin, Mesopotamian ja Intian korkeakulttuurit ja uskonnot	5 000 vuotta sitten

Luonnonkansat ovat aina kunnioittaneet näkyvää ja näkymätöntä

- Ihmisen osallisuus luontoon – ei luonnon johtaminen.
- Luonnon kunnioitus ja kiitollisuus luonnon antimista.

Luonnonkansat ovat aina kunnioittaneet näkyvää ja näkymätöntä

- Tarve pyytää luonnon henkiolennoilta suojelusta, apua ja neuvoja.
- Halu hyvittää henkiolentoja ja vainajia.

Miksi ja miten uskonnot ovat syntyneet?

Näkemyksiään ovat esittäneet lähes kaikkien tieteenalojen edustajat:

- Antiikin filosofit
- Psykologit
- Sosiologit
- Uskontotieteilijät
- Kulttuuritutkijat
- Neuroteologit
- ...

Antiikin ajattelijoiden näkemyksiä

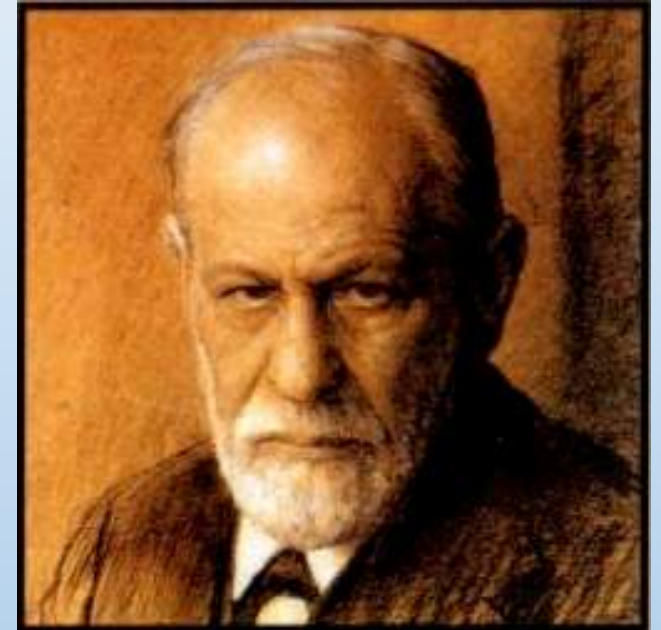
”Kun ihmiset eivät tunteneet ilmiöiden syitä, he selittivät tapahtumia jumalilla.

Esimerkiksi eräät luonnon ilmiöt synnyttivät pelkoa.”

Psykologien näkemyksiä

Sigmund Freud:

”Usko on eräänlainen ’mielen kainalosauva’ ja se on kuvittelua.”

Sosiologien näkemyksiä

Émile Durkheim:

”Ihmisten palvomat jumalat ovat kuviteltuja olentoja, jotka yhteiskunta on tiedostamattomasti luonut välineiksi, joilla valvotaan yksilön ajattelua ja toimintaa.”

Sosiologien näkemyksiä

Uskonto on voinut olla yhteisön säilymisen kannalta hyvä asia.

Yhteisöt, joilla on ollut vahva yhteinen uskonnollinen identiteetti, ovat menestyneet paremmin ulkopuolisia hyökkääjiä vastaan, kuin heikomman uskonnollisen identiteetin omaavat yhteisöt.

Uskontotieteilijöiden näkemyksiä

Uskontoantropologia:

”Uskonnot ovat lähinnä kulttuurisia ilmiöitä.”

”Uskonto johtuu yhteisöllisestä vuorovaikutuksesta ja ihmisen mielen ominaisuuksista.”

Uskontotieteilijöiden näkemyksiä

Pascal Boyer:

”Uskonto on kognitiivinen loinen, joka pesii aivoissa.”

”Aivot pyrkivät tunnistamaan toimijuutta sieltäkin, missä sellaista ei ole: esimerkiksi kuvitellaan, että yliluonnollinen olento ohjailee luonnon ilmiöitä.”

Neuroteologien näkemyksiä

Andrew Newberg:

”Uskonnolliset kokemukset johtuvat aivojen toiminnasta.”

”Hengellinen elämä saa aivoissa aikaan biologisia muutoksia.”

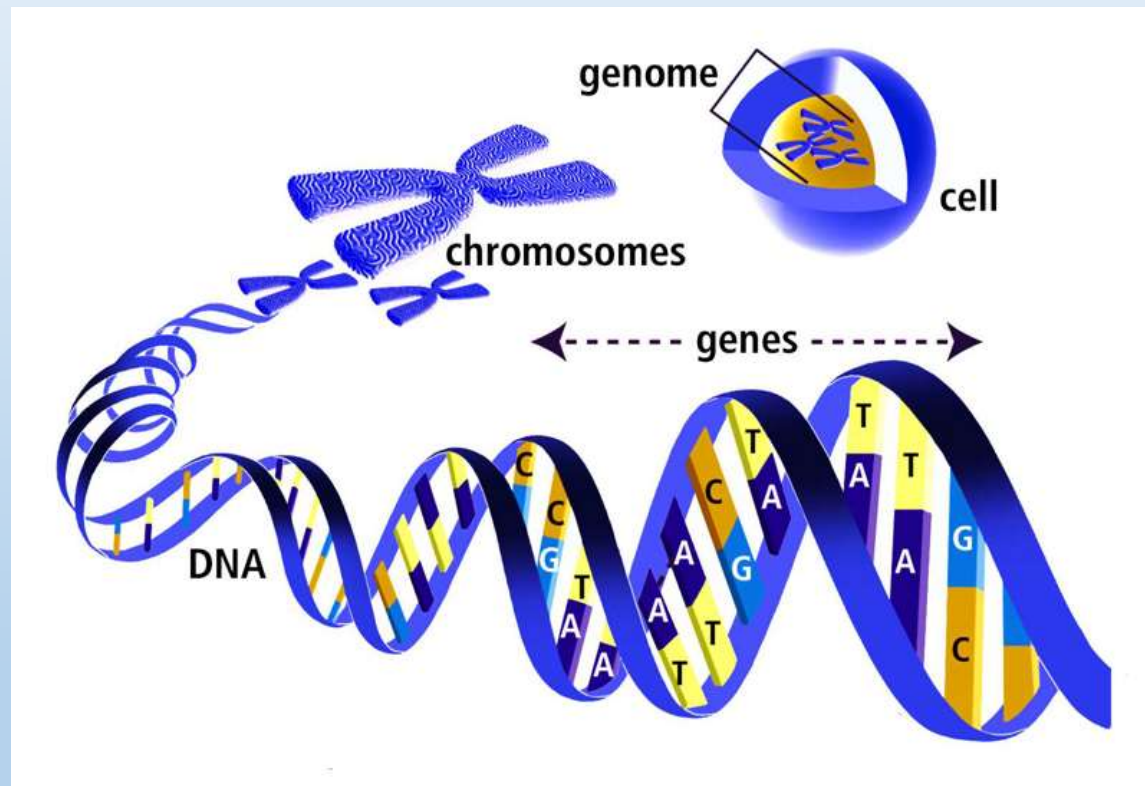
”Mikäli Jumala on olemassa, se pitää kokea aivojen välityksellä.”

Onko ”jumalageeni” olemassa?

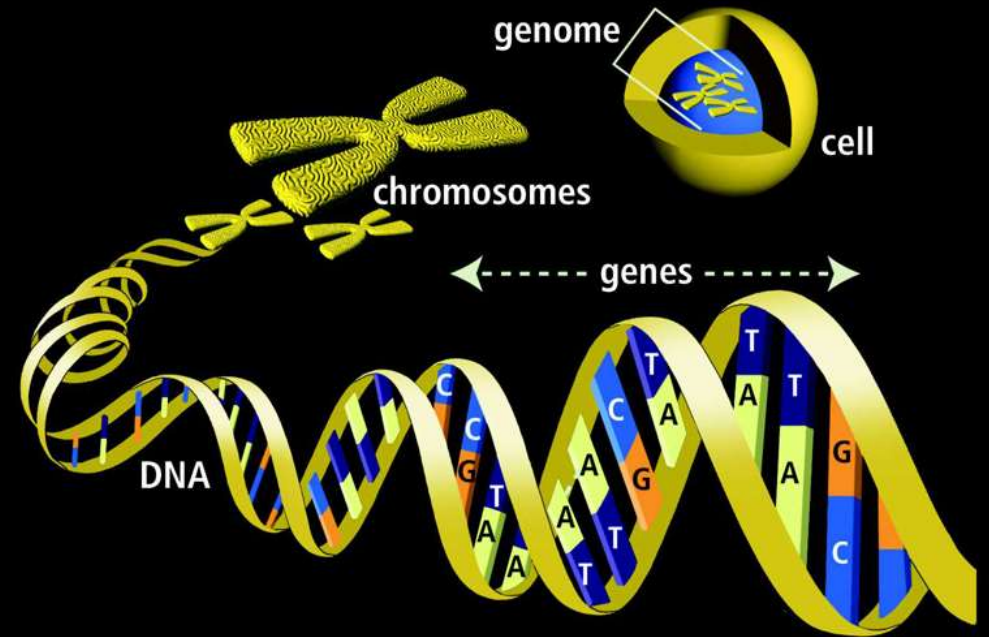
”Onko mahdollista, että uskonnollisuudella on ihmiselle lajina tyypillinen geneettinen tausta?”

”Onko mahdollista, että DNA koodaisi myös ihmisen henkistä rakennetta?”

Onko "jumalageeni" olemassa?

Tällaisen "hengen perimän" olemassaolo selittäisi, miksi primitiivisten ihmisten uskonnollinen käyttäytyminen on pääpiirteissään samanlaista riippumatta maantieteellisestä alueesta.

”Jumalan kipinä”?

Esoteerisissä traditioissa hengen perimää on joskus kutsuttu myös "Jumalan kipinäksi" ihmisessä.

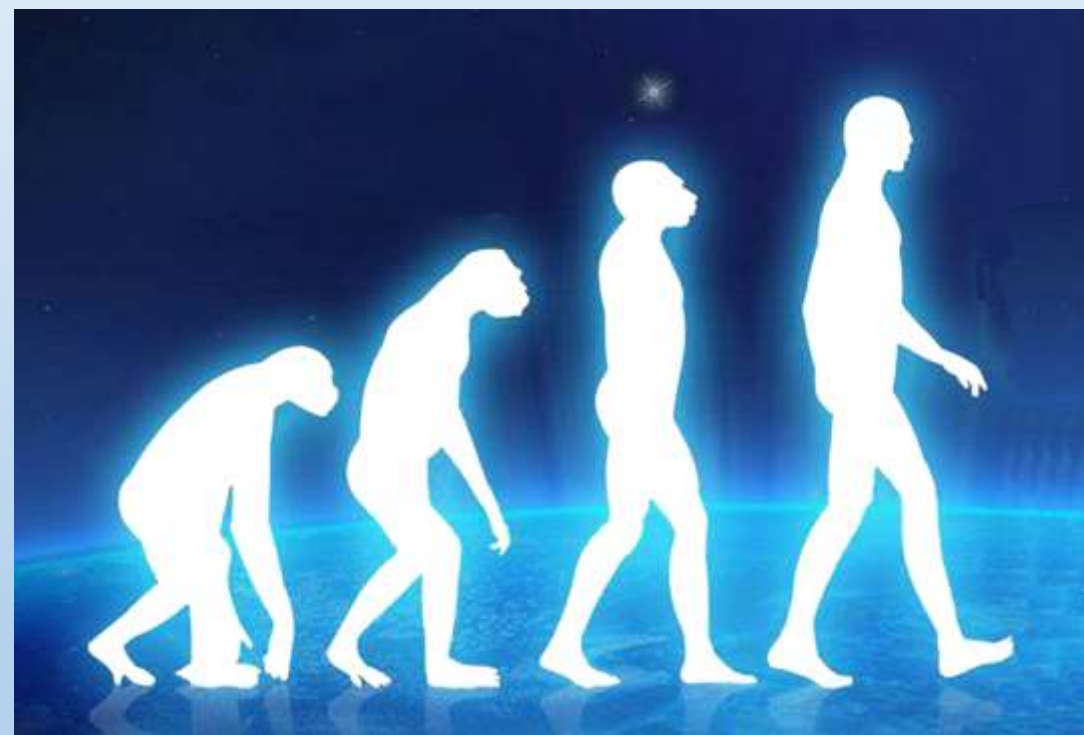
Hengen perimänsä ansiosta ihminen ei ole pelkästään ajatteleva ihminen - homo sapiens - vaan myös uskonnollinen ihminen - homo religiosus.

Onko ”Jumalan kipinä” olemassa?

”Jumalan kipinän” on katsottu erottavan ihmisen eläimistä.

Eläimillä ei ole tavattu uskonnollista käyttäytymistä - ei edes ihmisen lähisukulaisiksi katsottavilla apinoilla.

Gnostikko – Agnostikko

Gnostikko ("tietävä") uskoo, että aineellisen maailman lisäksi on henkinen maailma.

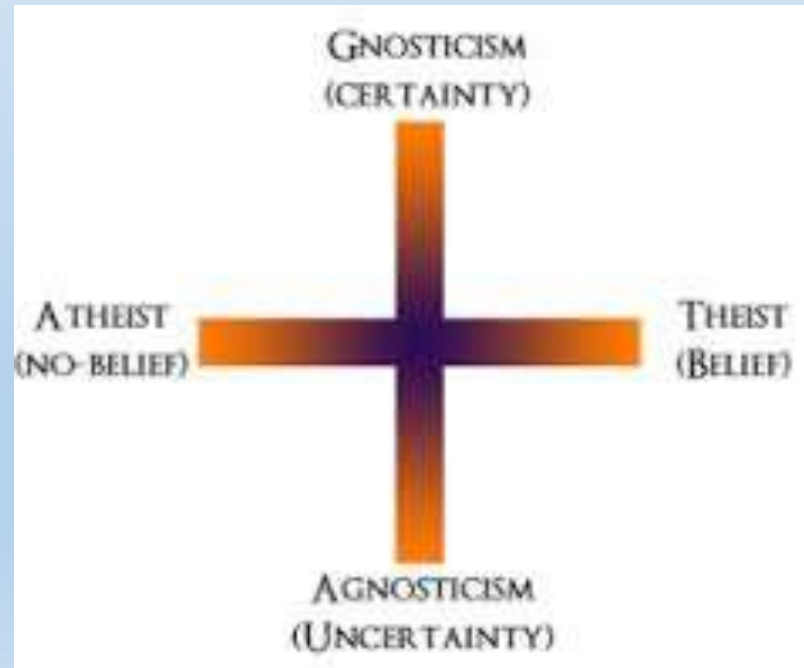
Gnostikon vastakohta on **agnostikko** ("ei-tietävä"), joka sanoo, että ihminen ei voi tietää mitään transsendentin ("tuonpuoleisen") todellisuuden luonteesta.

Teisti – Ateisti

Teisti ("jumalaan uskova") uskoo, että on olemassa joku korkeampi voima ja henkinen maailma.

Teistin vastakohta on **ateisti** ("jumalaton"), joka uskoo, että aineellisen maailman lisäksi ei ole mitään henkistä maailmaa eikä jumaluutta.

Ateismi

- Jumalaa ei ole olemassa.
- Jumalaa ei voi kiittää hyvästä eikä syyttää pahasta.
- Ihminen on pohjimmiltaan hyvä.
- Moraali ja etiikka eivät vaadi perusteluikseen Jumalaa.
- Ihminen voi kantaa vastuun elämästään Jumalasta riippumatta.
- Ei yritä selittää, mistä johtuvat pahuus ja epäoikeudenmukaisuus.

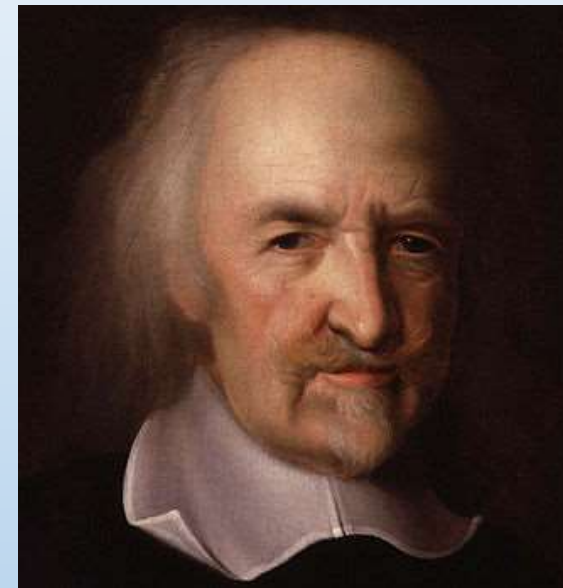
Ateismi Antiikin ajalla

- **Intiassa** vaikutti 600–200-luvuilla eaa. filosofinen koulukunta, joka edusti aineellista todellisuuskäsitystä ja arvosteli hindulaisuutta harhaluuloiksi.
- **Antiikin Kreikassa** mainitaan 400-luvulla eaa. ateistisina ajattelijoina ainakin atomiopin kehittäjät Leukippos ja Demokritos, jotka laativat aineellisen todellisuuskäsityksen eivätkä viittaneet sen tueksi mitenkään jumalaan tai yliluonnolliseen.
- **Kreikkalainen** matemaatikko Theodoros Kyreneläinen (noin 335–260 eaa.) hylkäsi kaikki jumalia koskevat uskomukset.

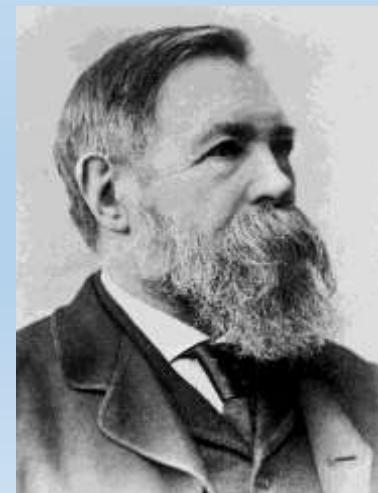
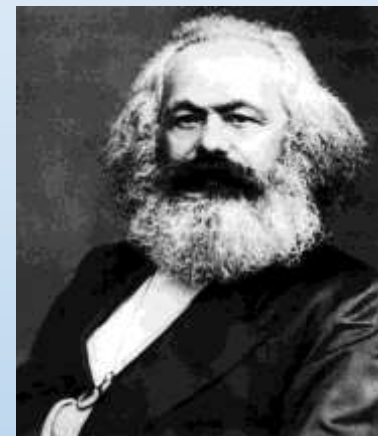
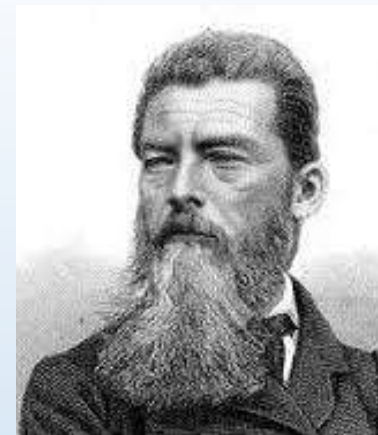
Ateismi Uudella ajalla

- Kristinuskon hallitseman keskiajan jälkeen uskontoon kohdistunut arvostelu alkoi Euroopassa lisääntyä 1500- ja 1600-luvuilla.
- Ateistiset ajattelijat ilmaantuivat **valistuksen aikana 1700-luvulla**, kun suvaitsevuus erilaisia näkemyksiä kohtaan oli lisääntynyt.
- Ensimmäisiä heistä oli Thomas Hobbes (1588 – 1679).
- Erityisesti ranskalaisten valistusajattelijoiden yhteinen piirre oli kriittinen asenne uskontoa kohtaan.

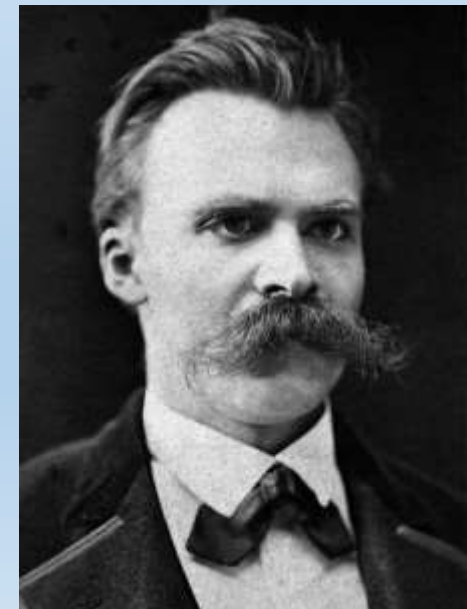
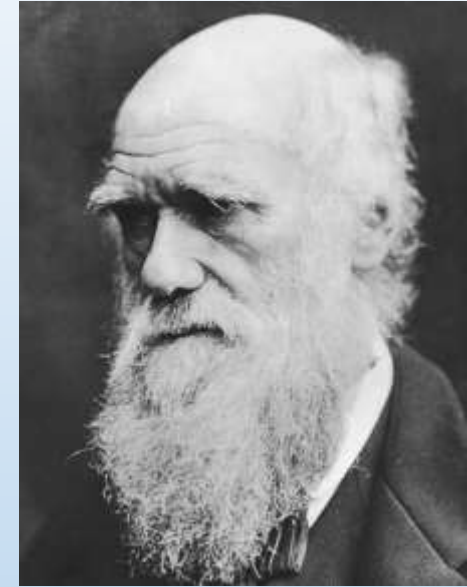
Ateismi Uudella ajalla

- 1800-luvulla filosofi **Ludwig Feuerbach** katsoi, että jumala on ihmisen keksimä luomus pelkojensa ja toiveidensa käsittelemiseksi.
- Hän arvosteli myös kristinuskon perusteita.
- Hänen ajattelunsa oli ateistista ja materialistista.
- Kommunismin perustajat **Karl Marx** ja **Friedrich Engels** omaksuivat Feuerbachin uskontoajattelun pääkohdat.
- Lisäksi Marx ja Engels painottivat uskonnon yhteiskunnallista ja taloudellista vaikutusta:
”Uskonto on kansan oopiumia”.

Ateismi Uudella ajalla

- Luonnontieteilijä **Charles Darwin**, joka itse oli hylännyt kristinuskon, julkaisi vuonna 1859 evoluutioteoriansa.
- Hän selitti kehitysopin avulla sen, mitä uskonnot sanoivat jumalan luomistyön suunnitelmallisuudeksi.
- Darwin sanoi, että maailman ja luonnon syntyminen voitiin selittää **satunnaisen muuntelun ja luonnonvalinnan** periaatteiden avulla, vetoamatta yliluonnollisiin tekijöihin.
- **Friedrich Nietzsche** arvosteli voimakkaasti kristinuskkoa valheellisena ja elämänvastaisena.

Ateismi Uudella ajalla

- Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa marxilainen ateismi oli **osa kommunistista aatetta**.
- Venäjän vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen **Vladimir Lenin** erotti kirkon valtiosta ja koulun kirkosta.
- Perustuslaissa säädettiin, että uskonnonvapauden lisäksi maassa vallitsee **ateistisen propagandan vapaus**.
- Vuonna 1921 kommunistinen puolue omaksui ”taistelevan ateismin” periaatteen ja alkoi tehdä ateismin levitystyötä.

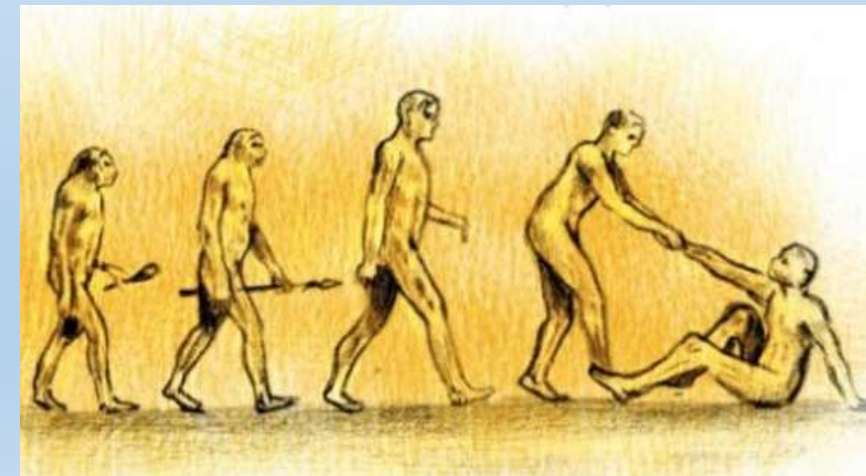
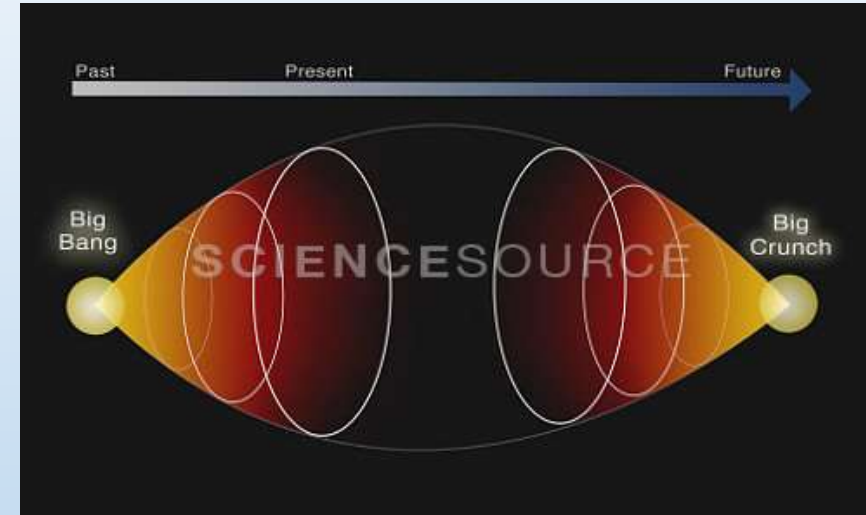

Ateismin levinneisyys

- Itseään **ateistiksi** kutsuvien määrä on noin **2,5 % maailman väestöstä.**
- **Uskonnollisesti sitoutumattomien** osuus maailman väestöstä on noin **16 %.**
- Tilastojen mukaan **heidän osuutensa on hienokseltaan laskussa.**
- Kaikki uskonnollisesti sitoutumattomat eivät suinkaan ole ateisteja.
- Ateismi ja uskonnollinen sitoutumattomuus ovat yleisintä Länsi-Euroopassa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa, Kanadassa ja Itä-Euroopassa.

Ateismin kritiikki

- Ateismin vastustajat sanovat, että Jumalan olemassaolo on selityspäätte **maailmankaikkeuden synnylle** ja sen ilmiöille.
- Ateismia on vastustettu sanomalla, että Jumalan olemassaolo on välttämätön **moraalin** kannalta.
- Ateismin kannattajat taas sanovat tähän, että **moraali ja etiikka eivät vaadi perusteluikseen Jumalaa**, koska ihminen on pohjimmiltaan hyvä ja voi kantaa vastuun elämästään Jumalasta riippumatta.

Teismi – Ateismi tasapeli

- Teistien ja ateistien väittely siitä, onko Jumalan olemassaolosta todisteita vai ei, on absurdi ja se päättyy aina ratkaisemattomaan.
- Kukaan nimittäin ei voi varmuudella todistaa, onko Jumala olemassa.
- Samoin kukaan ei pysty varmuudella todistamaan, että Jumalaa ei ole olemassa.
- **Jumala ei ole todistelun kohde, vaan uskon kohde.**
- Jumala on todellinen vain ihmiselle, joka uskoo Jumalan olemassa oloon.
- Ihmiselle, joka ei usko jumalaan, jumalaa ei ole olemassa.

Deismi

- Deismin ensimmäinen kirjallinen ilmaisu oli lordi Herbert of Cherburyn kirja ”De Veritate” vuodelta 1624.
- Valistusfilosofeista useimmat kannattivat deismiä.
- Deismillä tarkoitetaan sellaista Jumalan olemassaolon tunnustamista, joka **ei perustu mihinkään erityiseen ilmoitukseen, vaan järjen ja kokemuksen antamiin todisteisiin.**
- Deistit halusivat hyväksyä **vain sellaiset Jumalaan liittyvät käsitykset, jotka ovat yhteisiä kaikille uskonnoille.**

Deismi

- Ns. **filosofiset deistit** käsittivät Jumalan ainoastaan ”minimiksi” eli maailmasta erillään olevaksi Luojaksi, joka **ei luomisen jälkeen vaikuttanut mitenkään maailman tapahtumiin.**
- Heidän mukaansa Luojalla ja ihmisellä ei ollut liittosuhdetta.
- Jumalan **rukoileminen on turhaa.**
- Ns. **teistiset deistit** puolestaan katsoivat, että Jumala ei ole pelkkä Luoja, vaan kaiken olevaisen alku ja loppu, Alfa ja Omega.

α

Ω

Eri uskontojen eroja ja yhtäläisyyksiä

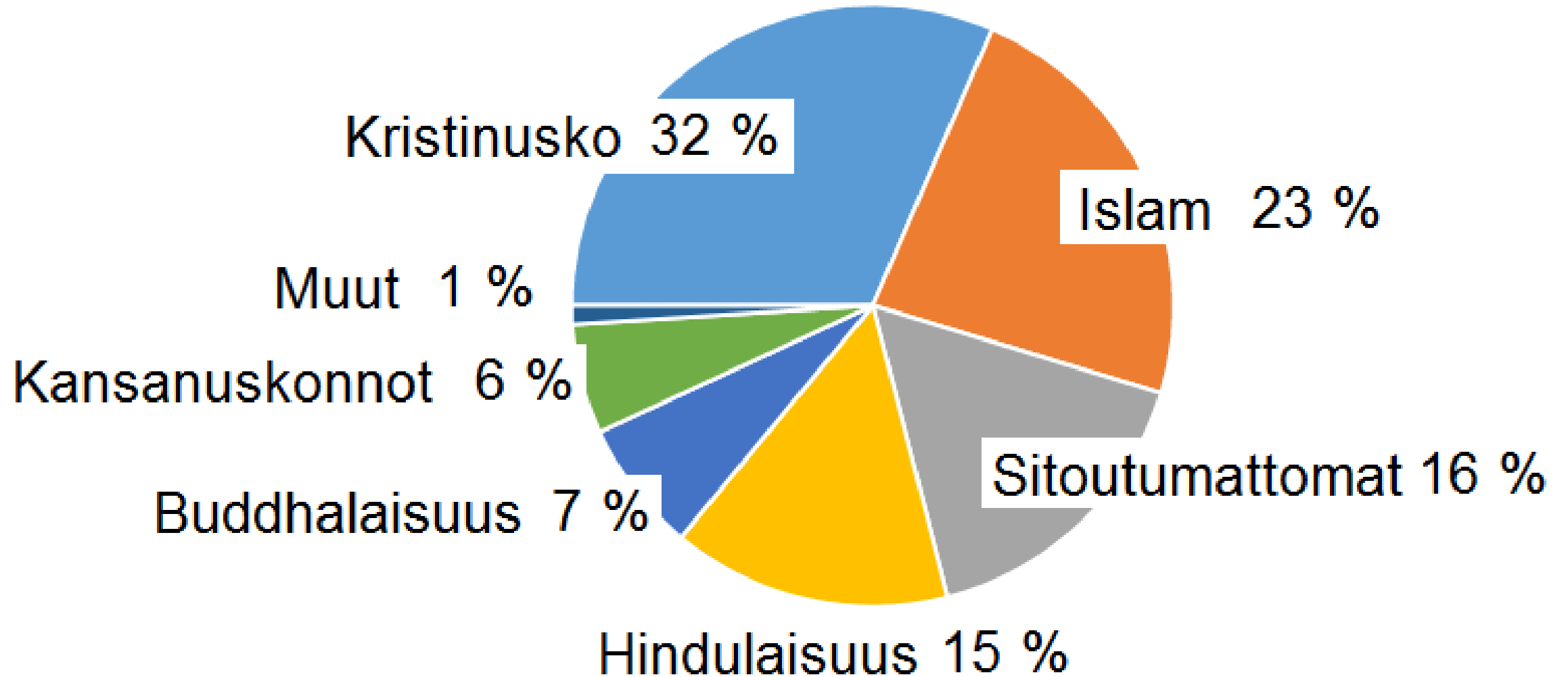
Uskonnon tunnusmerkit

Kyseessä on uskonto, jos siihen liittyy seuraavia tunnusmerkkejä:

- jumaluuden määrittely
- kuoleman jälkeisten tapahtumien ja/tai pelastuksen oppi
- oikeiden ja väärin tekojen määrittely
- omat pyhät legendat ja myytit
- uskonnolliset rituaalit
- uskonnollinen opetus

Maailman uskonnot 2012

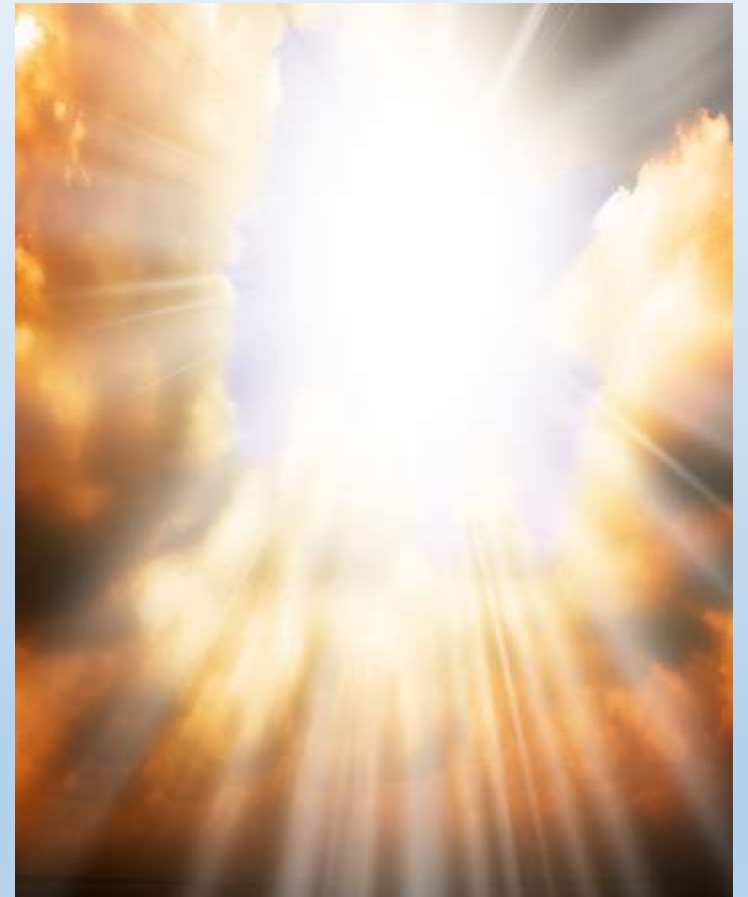

Jumaläkäsityksistä

Jumaläkäsityksistä

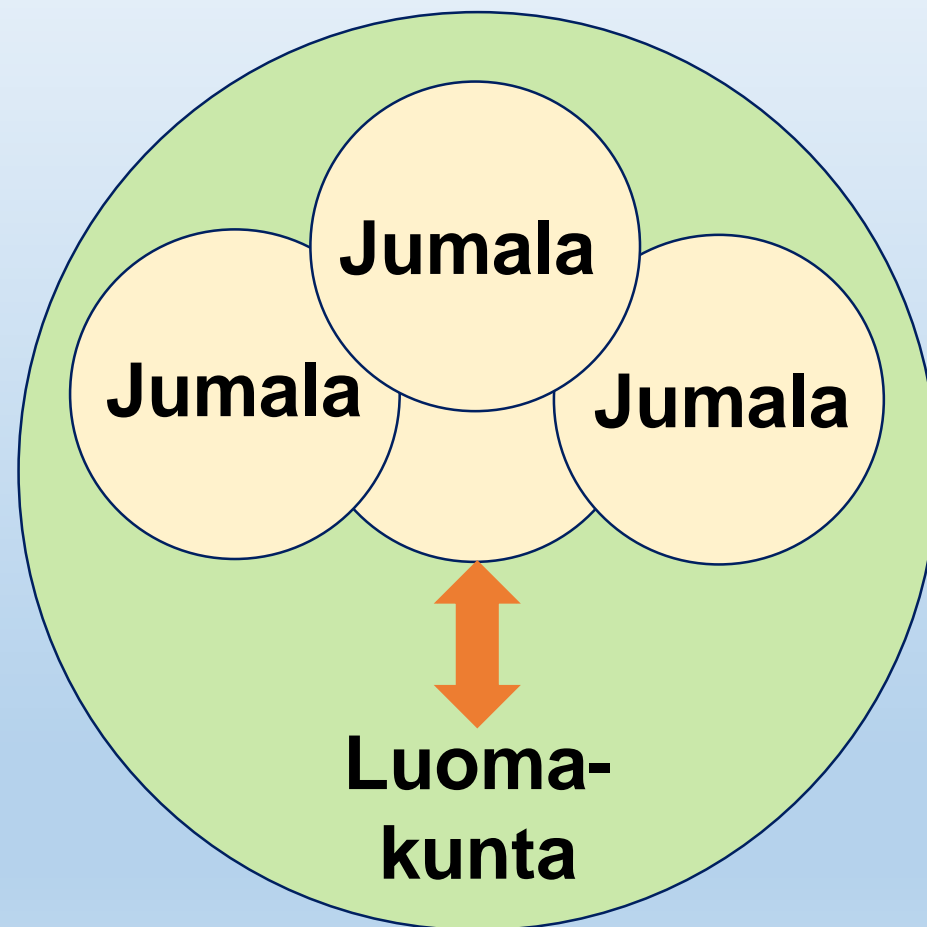
Jumalalla tarkoitetaan

- **maailmankaikkeuden korkeinta tietoisuutta,**
- joka on ollut ennen kuin mitään muuta oli,
- joka hallitsee kaikkea sitä, mikä on olemassa, ja
- joka jää olemaan senkin jälkeen, kun kaikki muu on kadonnut.

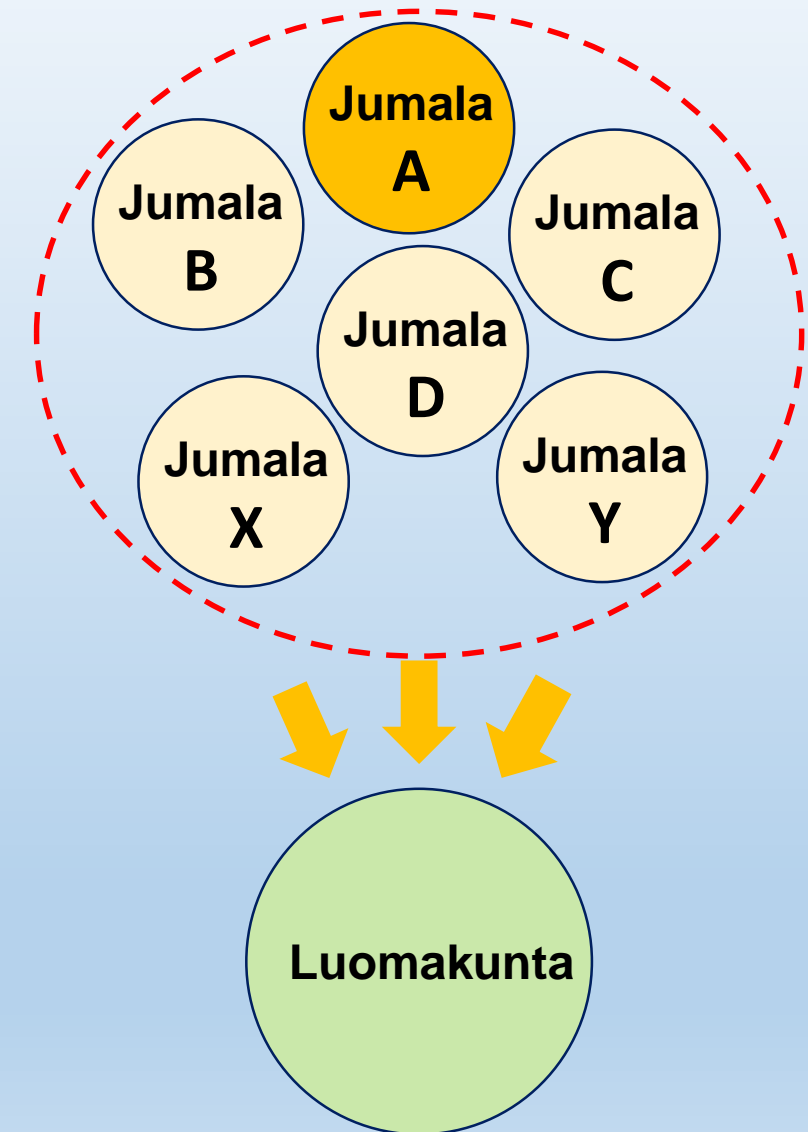
Luonnonuskonnot

- Kaiken maailmassa olevan katsotaan olevan kopiota pyhästä taivaallisesta maailmasta.
- **Maailmaa pidetään jumaluuden ilmentymänä** ja siksi pyhänä.
- **Pyhyys nähdään luonnossa** ja ihmiset kunnioittavat **useita luonnon jumaluuksia**.

Monijumalaisuus eli polyteismi

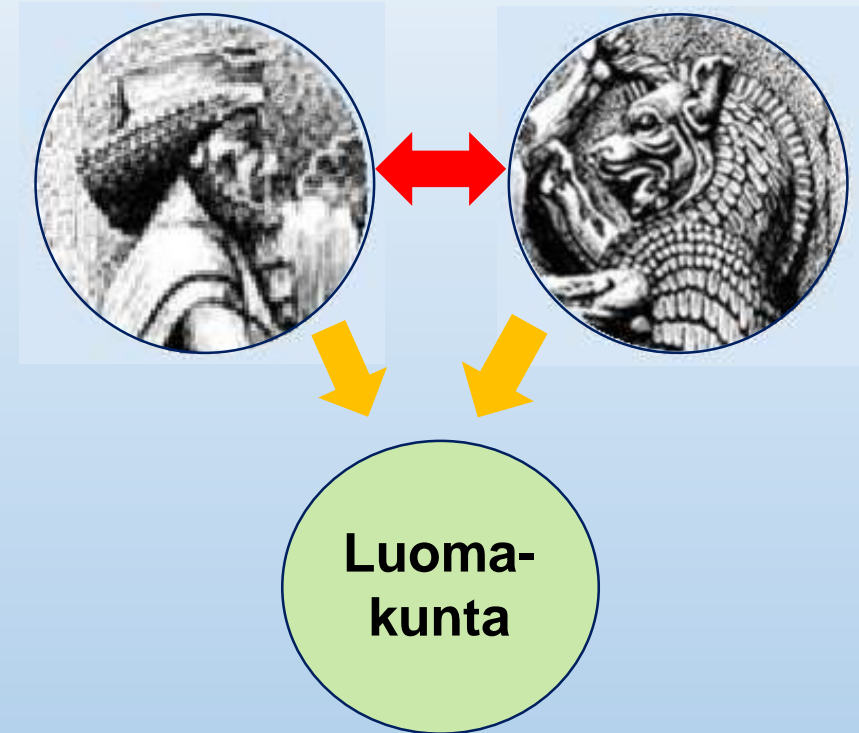
- On olemassa **useita jumalia**, jotka asuvat luomakunnasta erillään.
- Jumalat ovat **persoonallisia olentoja**, joilla on toisistaan poikkeavia luonteenpiirteitä.
- Jumalilla on arvojärjestys ja eri tehtäviä.
- Yleensä joku jumalista on kaikkien muiden yläpuolella (**Ylijumala**).
- Alemmat jumaluudet nähdään ylimmän eri ilmentyminä.
- Esim. muinaisten, **egyptiläisten**, **babylonialaisten**, **kreikkalaisten** ja **roomalaisten** jumalakäsitys oli tällainen.

Kaksijumalaisuus

Diteismi:

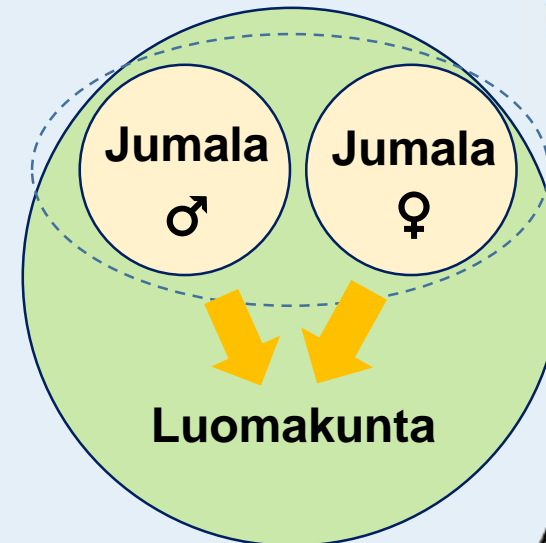
- On kaksi **samanarvoista** keskenään **kilpailevaa** jumaluutta, hyvä ja paha.
- Jumalat ovat **luomakunnasta erillisiä**
- esim. **zarathustralaisuuden**
 - ***Ahura Mazda*** (hyvä) ja
 - ***Ahriman*** (paha)

Kaksijumalaisuus

Biteismi

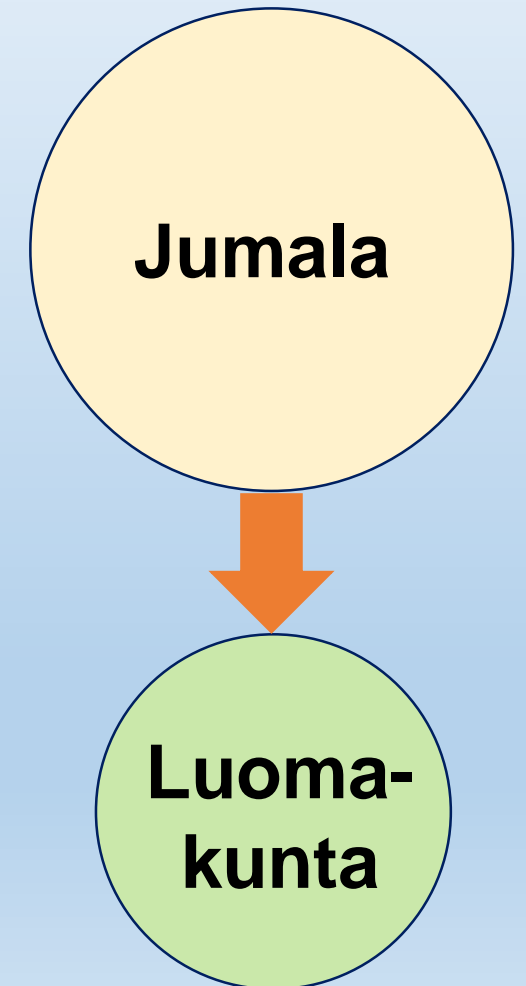
- Osana luomakuntaa on kaksi samanarvoista jumaluutta, jotka **elävät harmoniassa**
 - Esim. **Wicca** (mies- ja naispuolinen jumaluus)
- tai **kaksi polariteettia**, positiivinen ja negatiivinen, jotka **täydentävät toisiaan**
 - Esim. **Taolaisuus** (Jin ja Jang)

Monoteismi

- On yksi Jumala
 - **Persoonallinen olento** tai **kolminaisuus**
 - Ihmisiltä salattu
 - **Luomakunnasta erillinen**
 - Kaiken luoja ja hallitsija
- Ominaisuuksia:
 - ikuinen, muuttumaton, kaikkivaltias
 - oikeudenmukainen, laupias ja armahtava
- **juutalaisuus, kristinusko ja islam**

יהוה + ✝️ الله

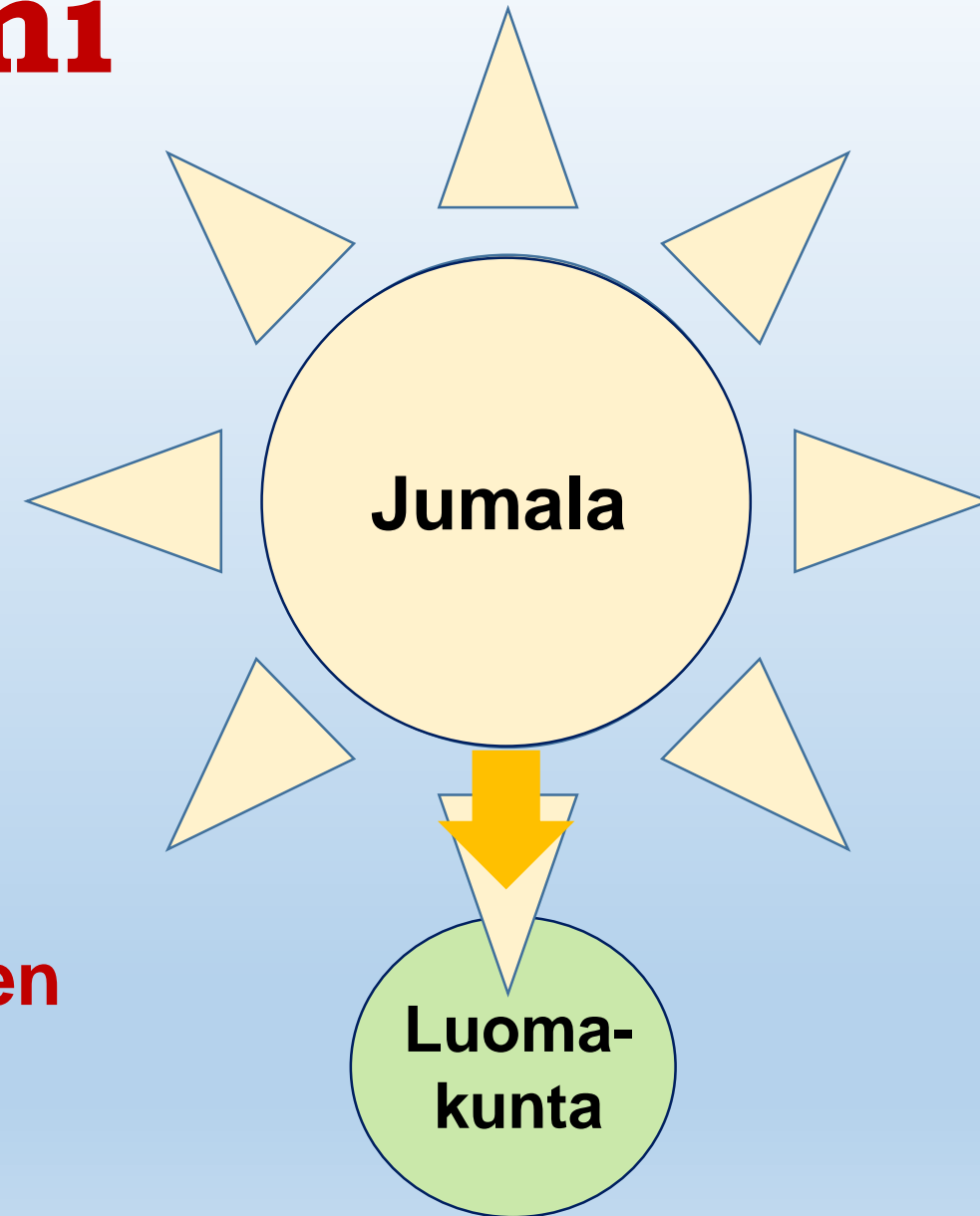

Panteismi

Kaksi erilaista panteismin tulkintaa:

1) Jumala on kaikessa

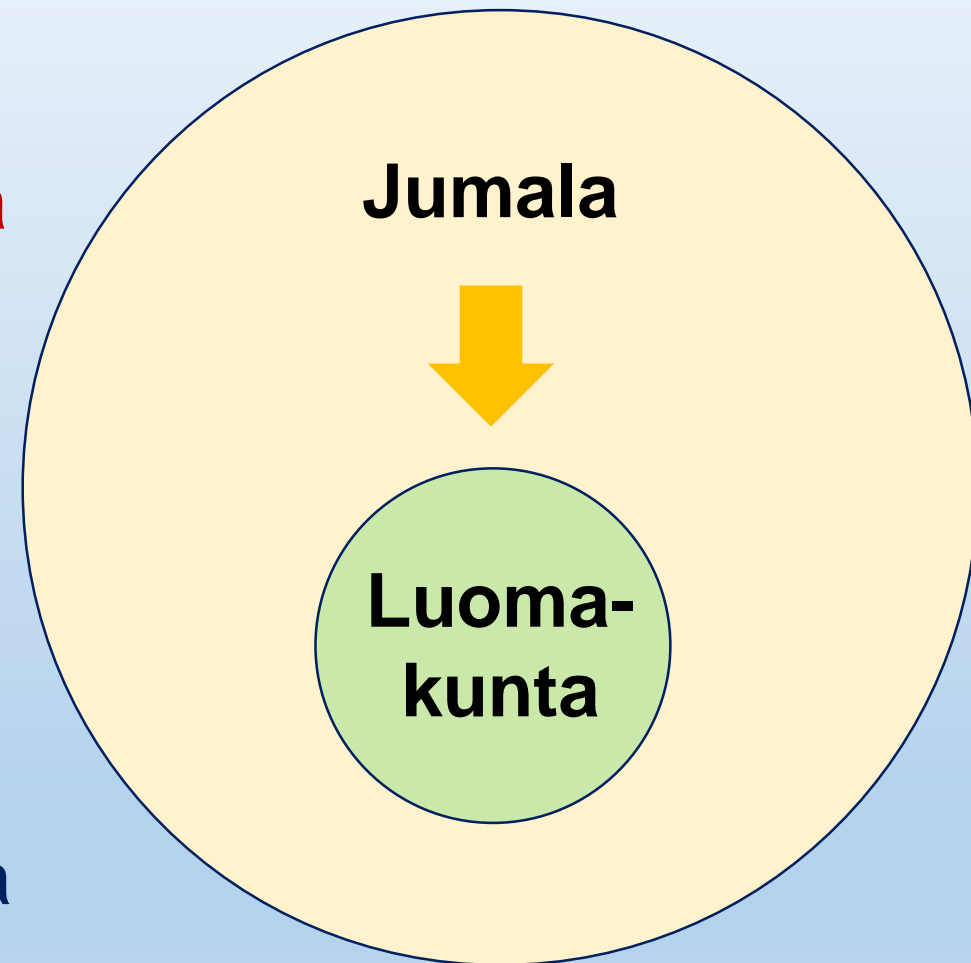
- Jumala on luonut maailman.
- Jumala on ääretön ja näin ollen **läsnä myös luomakunnassa.**
- Jumala on transsendentti suhteessa maailmaan.
- **Maailma ei ole osa Jumalaa.**
- Tämä näkökanta on mm. **ortodoksien** opetuksessa sekä **luonnonuskonnoissa.**

Panteismi

2) Kaikki on Jumalassa

- Jumala on kaiken alku ja loppu.
- Luomakunta on **Jumalan ilmentymää ja osa Jumalaa** ja siten pyhää.
- Jumala on **persoonaton voima**, kosminen tietoisuus
- Kaikki on **kosmisten lakien** alaista.
- Esim. **muinaiset mesopotamian uskonnot, gnostilaisuus, teosofia** sekä **eräät hindulaiset** suuntaukset ja **eräät synkretistiset uskonnot.**

Kaksitasoinen jumaluus

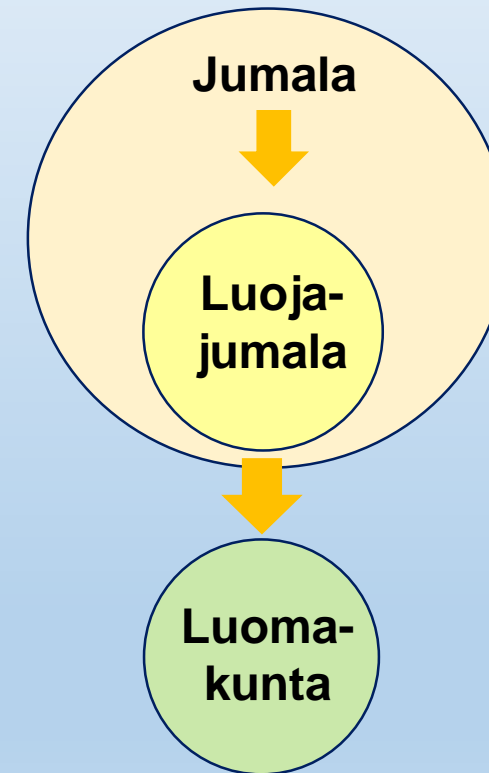
➤ Korkein Jumala

- **Persoonaton**, hyvä, täydellinen, oikeudenmukainen

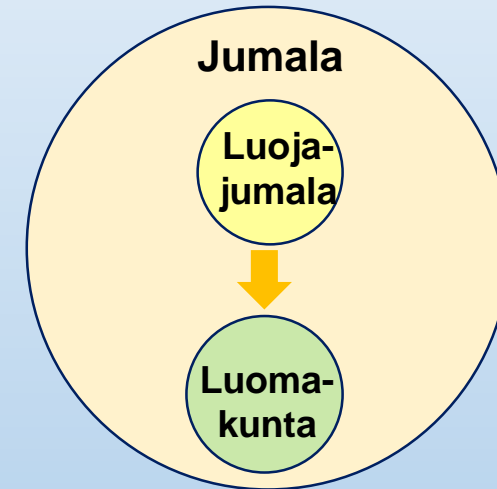
➤ Alempi Luojajumala (esim. demiurgi)

- **Persoonallinen**, epätäydellinen, joskus epäoikeudenmukainen
- Esiintyy mm. **Platonin filosofiassa** ja **gnostilaisuudessa**

Monoteistinen

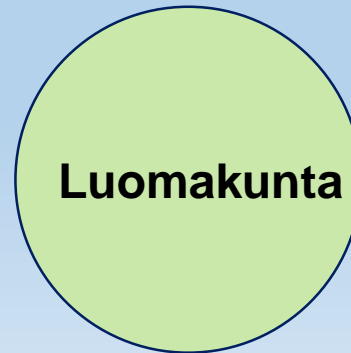
Panteistinen

Muinaisen Egyptin uskonnot (3000 eaa.)

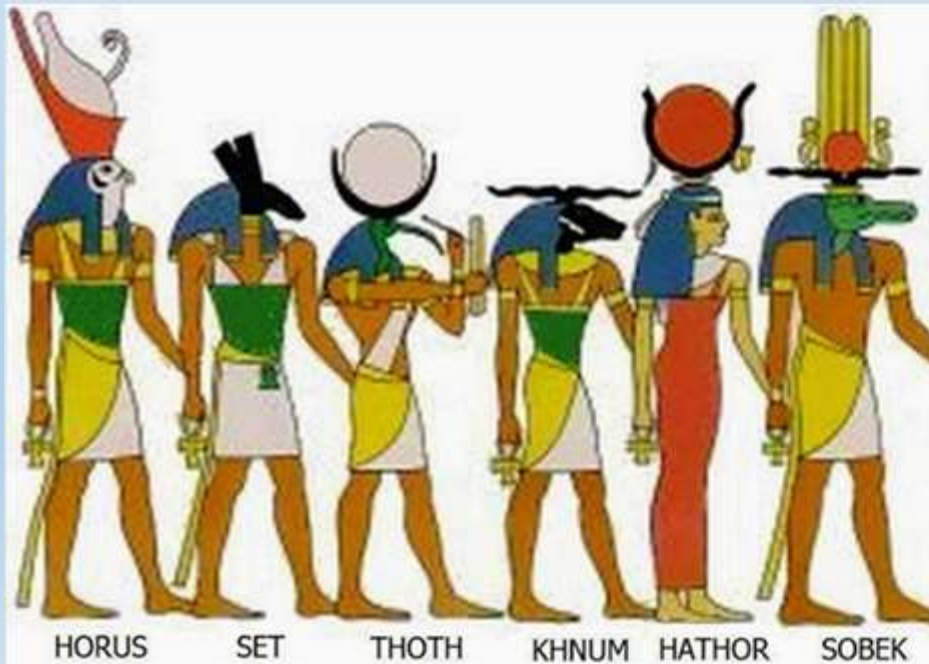

Muinaisen Egyptin jumalakäsitys oli polyteistinen eli monijumalainen

Muinaisen Egyptin jumalat

Egyptissä uskottiin moniin jumaluuksiin, joista merkittävimpiä olivat nousevan auringon luova jumaluus **Ra (Re)** ja häntä ilmentävä **Horus**, jota maan päällä edusti faarao.

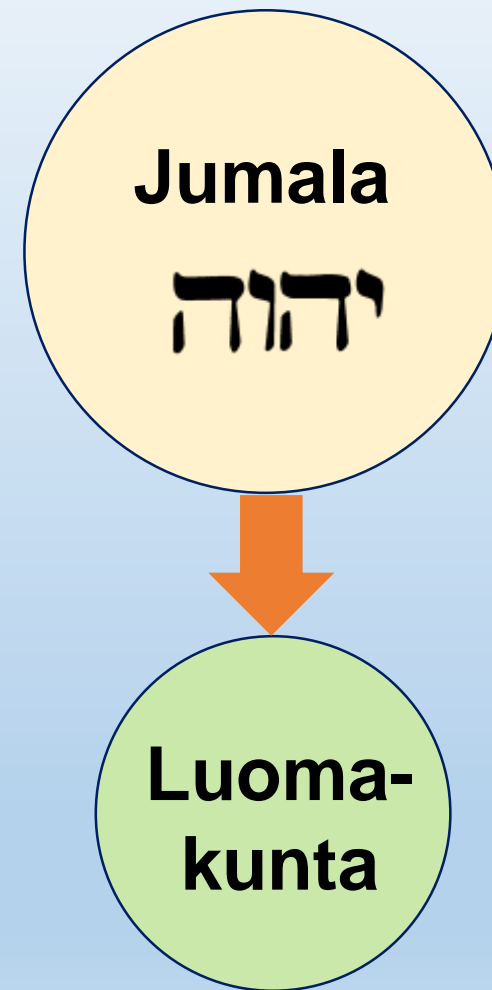

Juutalaisuuden jumaläkäsitys

Juutalaisuuden jumaläkäsitys

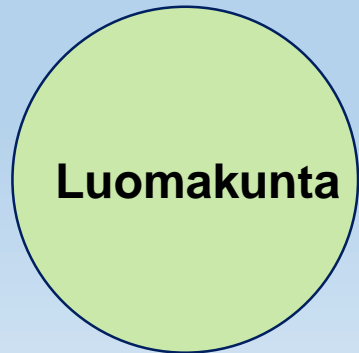
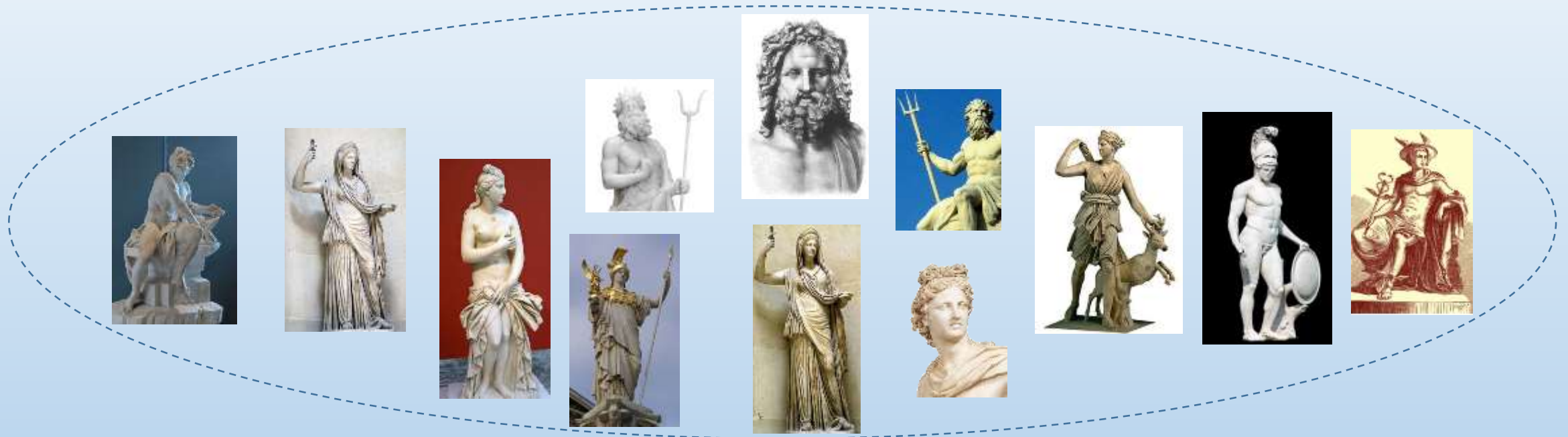
- Juutalainen jumaläkäsitys on ehdottoman yksijumalinen.
- Jumala on yksi, jakamaton, rajaton, vailla aineellista ruumista, alkua tai loppua, ja hänestä ei voi eikä saa tehdä kuvaa.
- Jumala on luonut maailman ja on luomakunnasta erillinen.
- Juutalaisuuden uskontunnustus: ***”Kuule, Israel! Herra on meidän Jumalamme, Herra yksin.”***
(5. Moos 6:4)

Antiikin Kreikan jumalat (600 eaa.)

Antiikin Kreikan jumaläkäsitys oli polyteistinen eli monijumalainen

Merkittävimpiä olivat 12 olympolaista jumalaa

Myös antiikin Rooman jumalakäsitys oli polyteistinen eli monijumalainen

Rooman valtakunnassa palveltiin **samoja jumaluuksia kuin Kreikassa**, jumalille vain oli annettu latinankieliset nimet:

- ylijumala **Zeus** oli Roomassa **Jupiter**
- meren jumala **Poseidon** oli **Neptunus**
- rakkauden, kauneuden, sulouden ja hedelmällisyyden jumalatar **Afrodite** oli **Venus**
- jumalien sanansaattaja **Hermes** oli **Mercurius**
- jne.

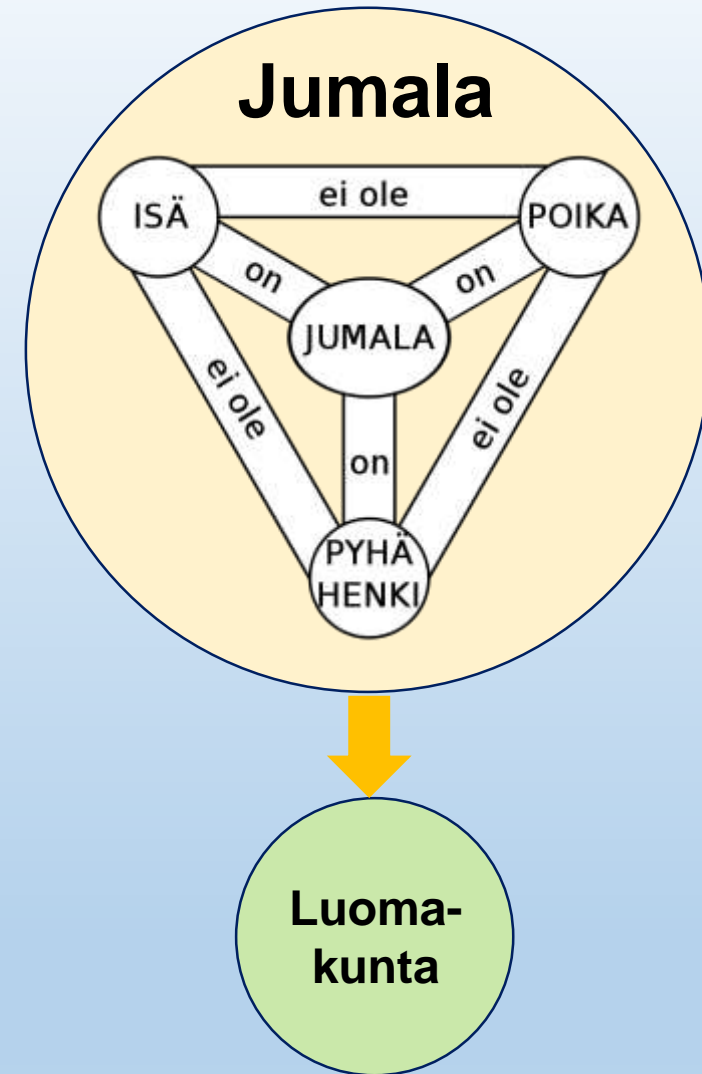

Kristinuskon jumaläkäsitys

Kristinuskon jumaläkäsitys on monoteistinen ja siihen kuuluu kolminaisuusoppi

- Kolmiyhteisen opin mukaan on **yksi Jumala**, jolla on yhtä aikaa kolme persoonaa: **Isä, Poika ja Pyhä Henki**.
- Jumala on luonut maailman Pojan kautta.
- Jumala on **luomakunnasta erillinen**.
- Kolminaisuusoppia ei mainita Raamatussa. Paavali loi sen korostaakseen Jeesuksen jumalallisuutta.

Kolmiyhteinen jumaläkäsitys

- Kolminaisuusoppi muistutti muiden uskontojen kolmiosaisia jumaläkäsityksiä:
 - egyptiläisten **Osiris, Isis ja Horus**
 - assyrien **Marduk, Ishtar ja Nabu**
 - hindulaisten **Brahma, Shiva ja Vishnu**
 - kreikkalaisten **Zeus, Athena ja Apollo**
 - roomalaisten **Jupiter, Juno ja Minerva**

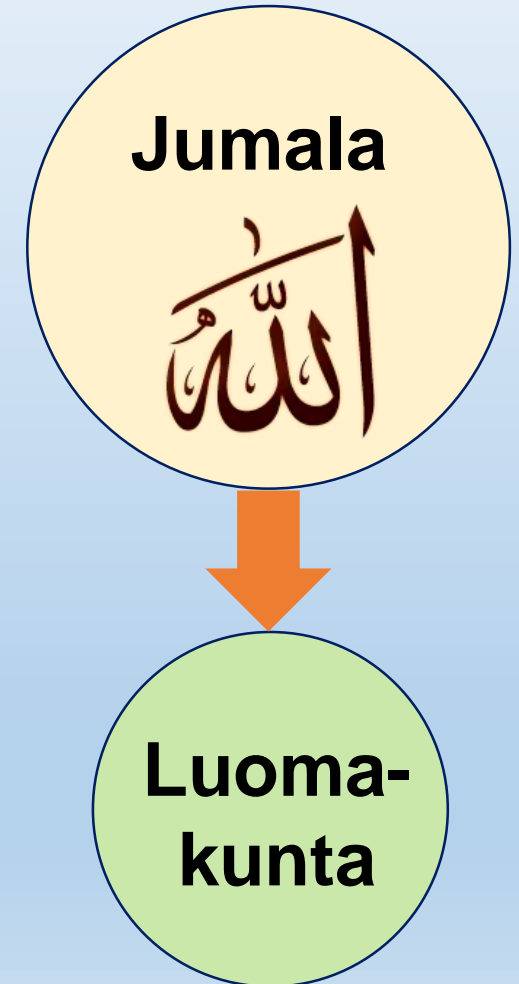

Islamin jumalakisitys

Islamin jumaläkäsitys

- Islaminjumaläkäsitys on ehdottoman yksijumalinen.
- Jumala on yksi, jakamaton, rajaton, vailla aineellista ruumista, alkua tai loppua,
- Jumalasta ei voi eikä saa tehdä kuvaa.
- Jumala on luonut maailman ja on luomakunnasta erillinen.

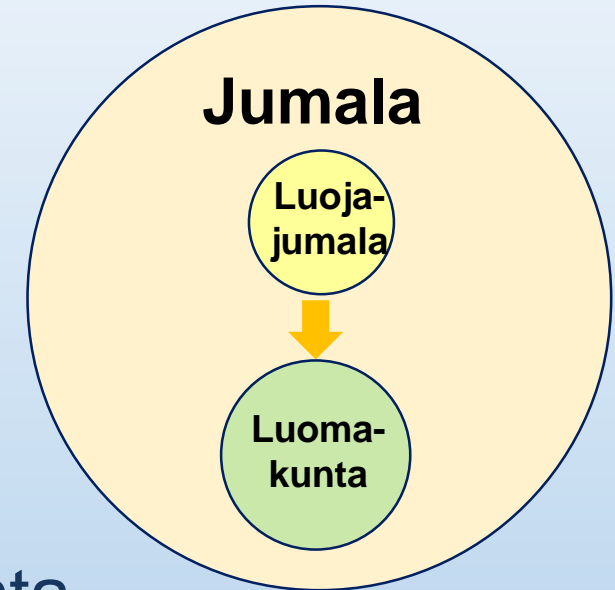

Gnostilainen jumaläkäsitys

Gnostilainen jumalakäsitys on kaksitasoinen ja panteistinen

- Kaiken taustalla on "**Todellinen Jumala**", josta on käytetty myös nimityksiä "Kosminen tietoisuus", "Valo" ja "Yksi".
- **Todellisen Jumalan tietoisuus läpäisee kaiken ja on kaikkialla läsnä.**
- Jumala on kaiken alku ja loppu, vailla persoonallista hahmoa.
- Todellisen Jumalan työläinen oli **Luoja Jumala** (Demiurgi), joka loi maailman, ja on **persoonallinen** valo-olento
- Jumalakäsitys on siis **kaksitasoinen panteistinen**: "Kaikki on Jumalassa".

Sielukäsityksistä

**Muinaisen Egyptin uskonnon
sielukäsitys
(3000 eaa.)**

Sielu (Khu)

Egyptiläiset uskoivat, että ihmisen sielu on jumalasta lähtenyt ”henkinen ruumis”, **Khu**, joka

- **jälleensynty** monta kertaa maailmaan,
- saa elämässään kokemuksia, viisastuu, ja
- lopulta – kun on tarpeeksi monta elämää elänyt – **palaa takaisin jumaluuteen.**

Sielu **Khu** kuvattiin ibis-linnuksi

Hindulainen sielukäsitys (2000 eaa.)

Sielukäsitys

- Ihmisen sielu (**atman**) on lähtöisin maailmansielusta (**brahman**).
- Siksi sielu on **kuolematon**.
- Kun sielu laskeutuu ihmisruumiiseen, se samastuu ruumiiseen ja kuvittelee olevansa tuo **kuolevainen ruumis**.
- Sielulle syntyy väärä minä-tunne – **ego**.
- Ihminen alkaa pelätä omaa kuolemaansa.

Sielukäsitys

- Sielun tienä on evoluutio: päästä irti harhakäsityksistään ja **kehittyä kohti täydellisyyttä**.
- Sielun evoluution tarkoituksena on **ymmärtää Itse** ja **valaistua**.
- Sielun kehitys on hidasta. Yksi ihmiselämä ei riitä tekemään sielusta täydellistä.
- Siksi tarvitaan monia maallisia ja henkisiä kokemuksia ja **useita jälleensyntymiä** eli inkarnaatioita.

Jälleensyntymisusko

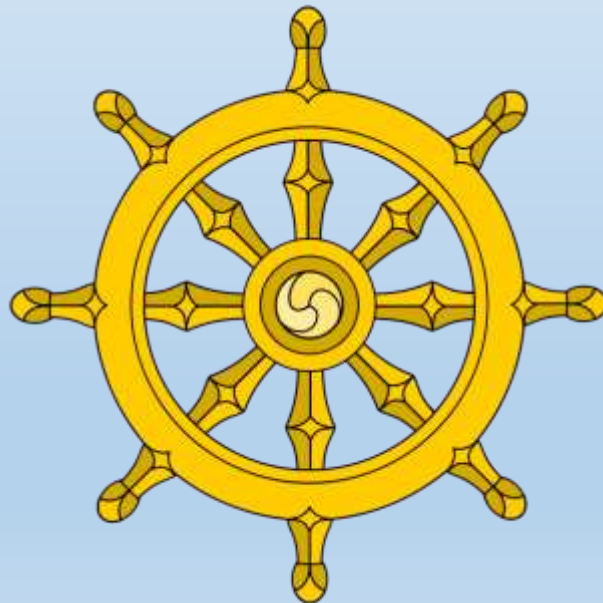
Sielunvaellus

- Elämä ymmärretään kiertokulukuksi, jossa sielu jättää ruumiin ja syntyy lukemattomia kertoja uudelleen joko:
 - ihmisenä
 - eläimenä
 - jumalolentona tai
 - aaveen kaltaisena olentona helvettiin tai kiirastuleen
- Sielu on yksilö, jonka identiteetti säilyy syntymästä toiseen.

Ihmisruumis on vain sielun kulkuväline ja väliaikainen asunto, joka vaihtuu inkarnaatiosta toiseen.

Buddhalainen sielukäsitys (600 eaa.)

Buddhalainen sielukäsitys

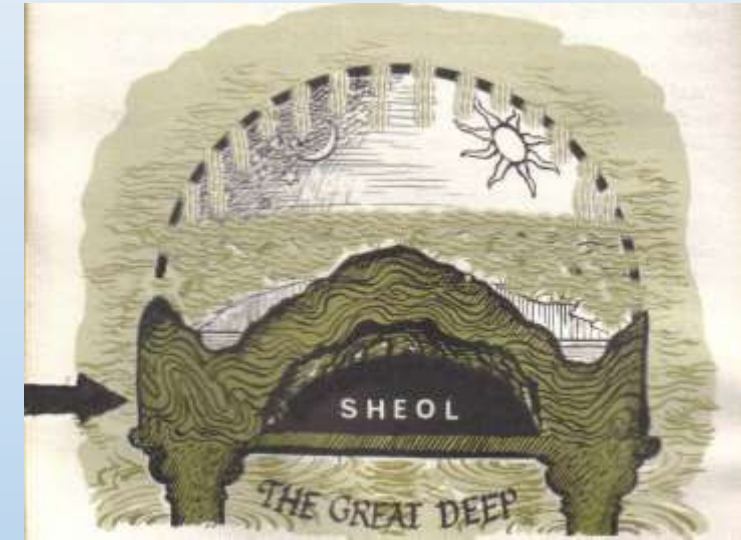
- Buddhalaisuus opettaa, että **ei ole olemassa mitään ikuista, yksilöllistä sielua** tai muuta pysyvää yksilöllistä minuutta.
- Käsitys minuudesta rakentuu ihmisen kokemusten yhdistelmästä.
- Käsitys kehosta muuttuu koko ajan ja ihminen syntyy uudelleen jatkuvasti niin fyysisesti kuin henkisesti.
- Buddhalaisuus poikkeaa sielukäsityksen osalta siis täydellisesti hindulaisuudesta, jossa uskotaan yksilöllisen sielun olemassaoloon.

Juutalaisuuden sielukäsitys (500 eaa.)

Juutalaisuuden sielukäsitys

- ihminen kuvataan **kaksijakoiseksi**, jonka muodostavat **ruumis ja sielu**.
- sielu on ihmisen kuolematon osa, joka kuoleman jälkeen siirtyy **tuonelaan** (***Sheol***) ja jatkaa siellä elämäänsä
- Juutalaisuuden mystisissä suuntauksissa **uskotaan sielun jälleensyntymään** (***gilgul***)

Kristinuskon sielukäsitys

Kristinuskon sielukäsitys

- Alkukristillisinä vuosisatoina opetettiin, että ihminen koostuu **ruumiista, hengestä ja sielusta**.
- Konstantinopolin kirkolliskokous 869–870 julisti uskon yksilöllisen sielun olemassaoloon harhaoppisuudeksi. **Kristinopin mukaan erillistä sielua ei ole.**
- Uudessa testamentissa sielu selitetään samoin kuin Vanhassa: **ruumis + henki → elävä sielu.**
- Kun ihminen kuolee, niin elämän henki poistuu ihmisestä, eikä ruumis enää ole ”elävä sielu”.
- Uuden testamentin mukaan ihminen menee tuonelaan odottamaan viimeistä tuomiota.

Islamin sielukäsitys

Islamin sielukäsitys

- Islamin sielukäsitys on kopio Mooseksen kirjan opista, jonka mukaan Jumala loi Aadamin ja Eevan savesta ja **yhdestä sielusta**.
- Jumalan antoi muovaamalleen elottomalle ”möhkäleelle” elämän puhaltamalla elämän hengen ihmisen sieraimista sisään.
- Kun elämän henki ja ruumis joutuivat kosketuksiin keskenään, siitä syntyi elävä sielu.
- **Ruumis + elämän henki → elävä sielu**

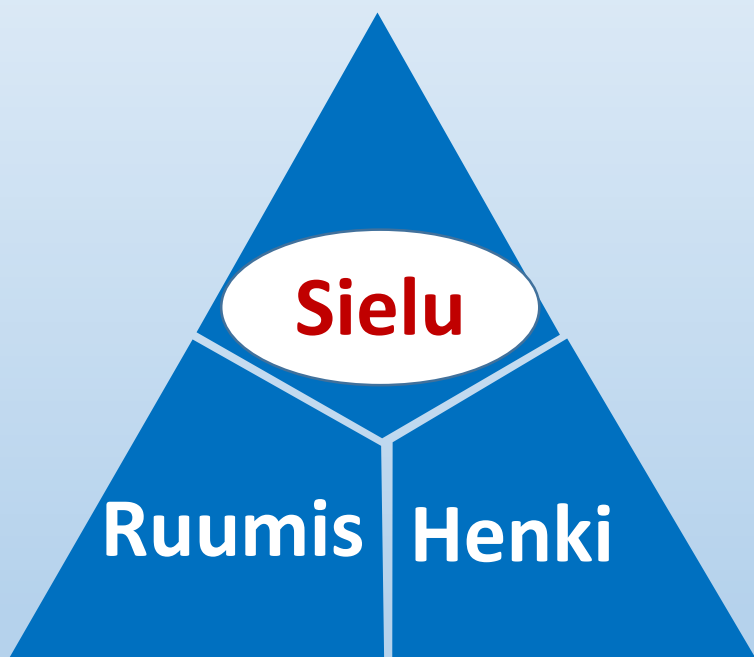

Gnostilainen sielukäsitys

Gnostilainen sielukäsitys

Ihminen

- Ihminen koostuu ruumiista, hengestä ja sielusta.
- Sielu on ihmisen tosiolimus.
- Ruumis on sielun kulkuväline.
- Henki on ruumiin elinvoima, kulkuvälineen ”polttoainetta”.

Gnostilaiset uskovat, että ihmisen sielu on kipinä jumalallista Valoa eli lähtöisin Valon maailmasta.

Valon maailma

Aioni

**Sielu laskeutuu
syntyvään ihmis-
lapseen Valon
maailmasta.**

Ruumis Henki

Mitä kuoleman jälkeen?

Pelastuskäsitykset

Egyptiläiset käsitykset

Ihminen joutuu viimeiselle tuomiolle tuonpuoleisen jumalan Osiriksen eteen.

Silloin hänen sydämensä punnitaan vaa'alla, jossa vastapainona on oikeudenmukaisuuden ja totuuden jumalattaren Maatin kantama sulka.

Sydämen punnitseminen

Sydän edusti ihmisen tahtoa ja sielua ja sulka tietoa ja viisautta. Jos sulka ja sydän olivat **saman painoiset**, ihminen oli saavuttanut totuuden ja pääsi tuonpuoleiseen maailmaan, mutta jos vaaka **ei ollut tasapainossa**, ihminen tuomittiin **kadotukseen**, mikä tarkoitti, että hän joutui elämään ja kuolemaan uudestaan.

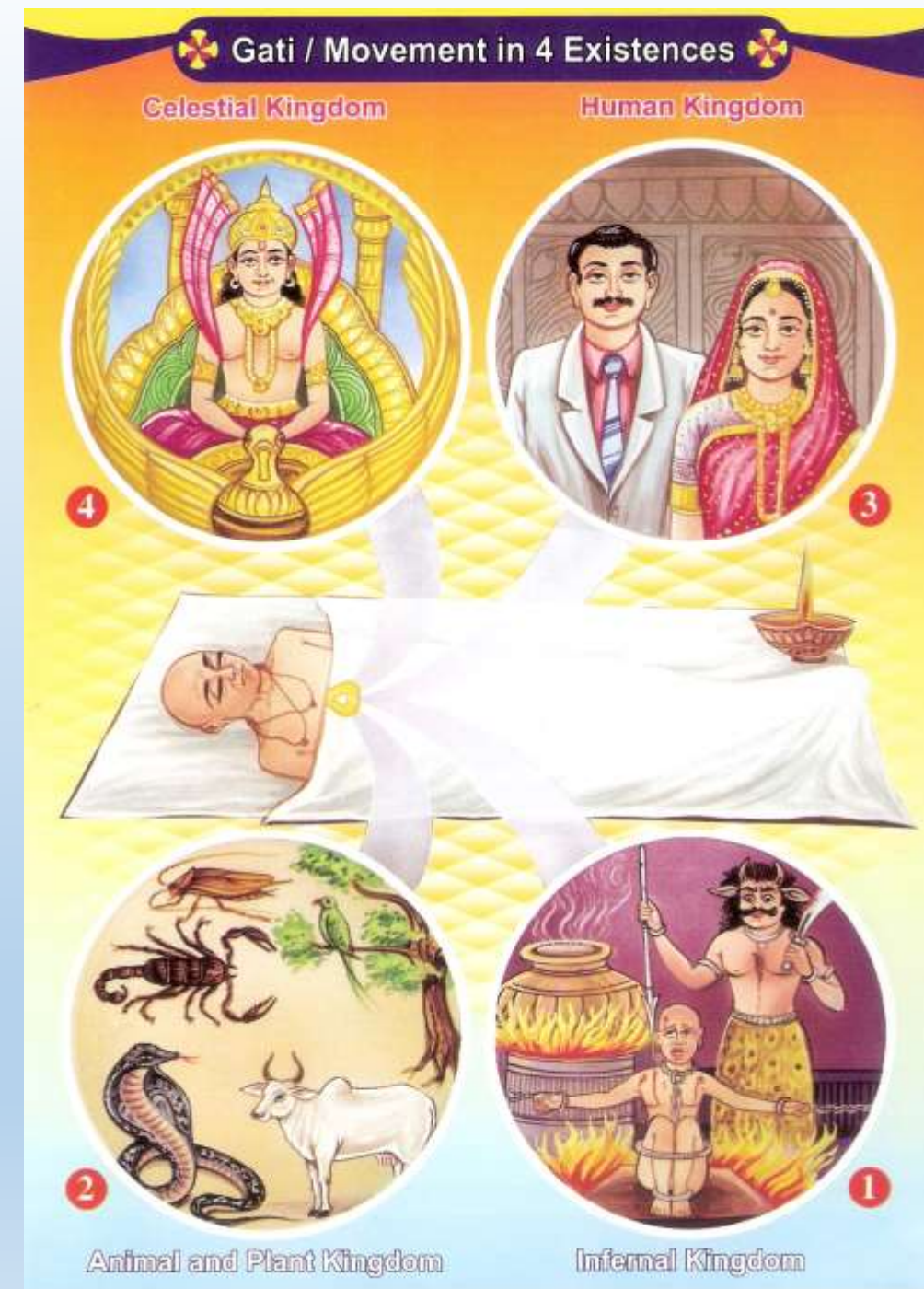
Hindulaisuus

(2000 eaa.)

Jälleensyntymisusko Sielunvaellus

- Jos ihmisen **karmallinen velka on negatiivinen** hän joutuu kuolemansa jälkeen syntymään **helvettiin**, se merkitsee elämistä kiirastulen kaltaisissa olosuhteissa niin kauan, että karmallinen velka on hyvitetty.
- Sen jälkeen **sielu saa uuden mahdollisuuden syntyä ihmiseksi**.

Karman laki eli syyn ja seurauksen laki

- Teot vaikuttavat siihen, mitä ihmiselle tai hänen sielulle tapahtuu tässä tai seuraavassa elämässä.
- Jokainen joutuu lopulta kohtaamaan tekojensa seuraukset – hyvät ja huonot.

Jälleensyntyminen

- Kun ruumis kuolee, **sielu siirtyy taivasmaailmaan**.
- Siellä sielu käy läpi eletyn elämänsä ja **tallettaa kokemuksensa kausaaliruumiiseensa**.
- Tässä vaiheessa **ego kuolee** ja sielu viettää taivasmaailmassa sille määrätyn ajan **valmistautuen uuteen inkarnaatioon** (esim. ihmiseksi).
- Kun sielun kehitystasoa vastaava uusi keho on näköpiirissä, sielu kiinnittyy sen alkioon.

Moksha

- Sielu syntyy maan päälle yhä uudestaan, **kunnes oivaltaa yksilöllisen sielun ja maailmansielun olevan yhtä.**
- Kun sielu aikanaan vapautuu jälleensyntymisen pakosta, se **yhtyy maailmansieluun**, josta sielu on lähtöisin.
- Vapautumista jälleensyntymisen pakosta sanotaan ***mokshaksi***.

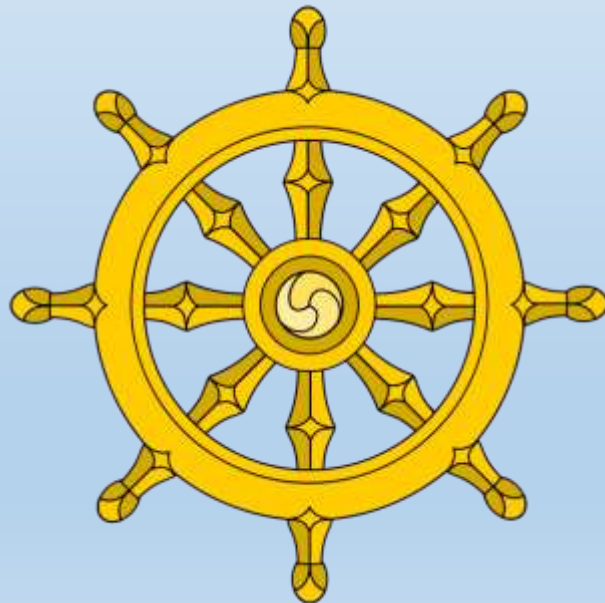

Hindulaisuus ei ole pelastususkonto

- Hindulaisuudessa uskotaan ihmisen jälleensyntyvän lukemattomia kertoja.
- Lopullinen päämäärä on elämän kiertokulusta vapautuminen (***moksha***) ja yhtyminen Jumalaan.
- **Kaikki saavuttavat sen lopulta.**

Buddhalaisuus (600 eaa.)

Jälleensyntymä

Ihminen voi jälleensyntyä karman lain mukaisesti **kuudelle olemassaolon tasolle**:

- Ihmiseksi
- Jumalaksi
- Puolijumalaksi
- Eläimeksi
- Henkiolennoksi helvetin tai kiirastulen kaltaiseen paikkaan (missä paha karma puhdistuu) tai
- ”Nälkäiseksi” aaveeksi

Buddhalaisuus ei ole pelastuskonto

- Buddhalaisuudessa lopullinen päämäärä on kärsimyksestä vapautuminen ja sulautuminen ykseyteen.
- Buddha neuvoi oppilaitaan pelastamaan itse itsensä sen sijaan, että olisivat turvautuneet Jumaliin.
- Päämääränä **valaistuminen** eli *nirvana*.

Juutalainen pelastuskäsitys (500 eaa.)

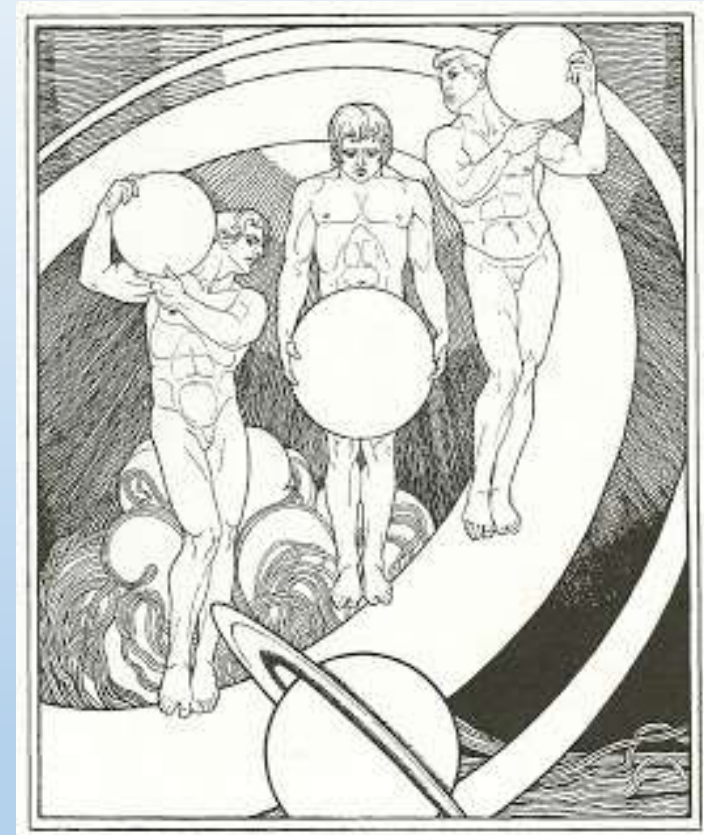
Juutalaisuudessa ei ole pelastuskäsitystä

- Kuoleman jälkeinen pelastus tai kadotus nähdään ihmiselle liian abstrakteina käsitteinä, joten ne kuuluvat ns. tulevaan maailmaan ja ovat Jumalan käsissä.
- Juutalaisessa teologiassa ”lunastus” tarkoittaa vain Israelin kansan **aineellista lunastusta** ikuisen rauhan saapuessa messiaan tulon myötä.

Jälleensyntymä kabbalassa

- Jälleensyntymää kutsutaan nimellä "**gilgul**" (=pyörä).
- Sillä tarkoitetaan ihmissielun kehitysketjua kohti täydellistä ihmistä (**adam kadmon**), jolloin ihmisestä on tullut Jumalan kuva.
- **Ihmisen tulee jälleensyntyä maailmaan niin monta kertaa, että hän on oppinut riittävästi.**
- Eri käsitysten mukaan tähän kehitykseen vaadittavien jälleensyntymien määrä vaihtelee kolmesta muutamaan kymmeneen.

Kristinuskon pelastuskäsitys

Ketkä pelastuvat?

- **Alkukirkon kristityt** uskoivat kaikkien ihmisten lopulta pelastuvan.
- **400-luvulla tätä näkemystä alettiin pitää vaarallisena, koska pelättiin sen turmelevan ihmisten moraalin**
- Nykyinen tiukka kahtiajako pelastettuihin ja kadotettuihin perustuu lähinnä kirkkoisien Augustinuksen ja Tuomas Akvinolaisen opetuksiin.

Ylösnousemus

- Raamatun terminologiassa sielu viittaa **ihmiseen kokonaisuutena** (ruumis mukaan luettuna).
- Kristilliseen pelastusoppiin kuuluu usko **ruumiin** ylösnousemukseen.

Kadotus

- Kristinopissa ihminen on **perisyynnistä** johtuen matkalla kohti ikuista tuhoa tai kärsimystä, jota nimitetään **kadotukseksi**.
- Ihminen voi kuitenkin pelastua uskomalla Jeesukseen, joka on valmistanut pelastuksen ilmaisena lahjana kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan.
- **Sijaissovitusoppi**: Jeesus on kuolemallaan sovittanut kaikkien synnit, mikä kumoaa perisyynnin.
- Lisäksi pelastukseen vaaditaan kaste, joka yleensä annetaan jo lapsena.

Armo

- Kristinopissa pelastus tapahtuu **yksin Jumalan armosta ilman ihmisen omia ansioita.**

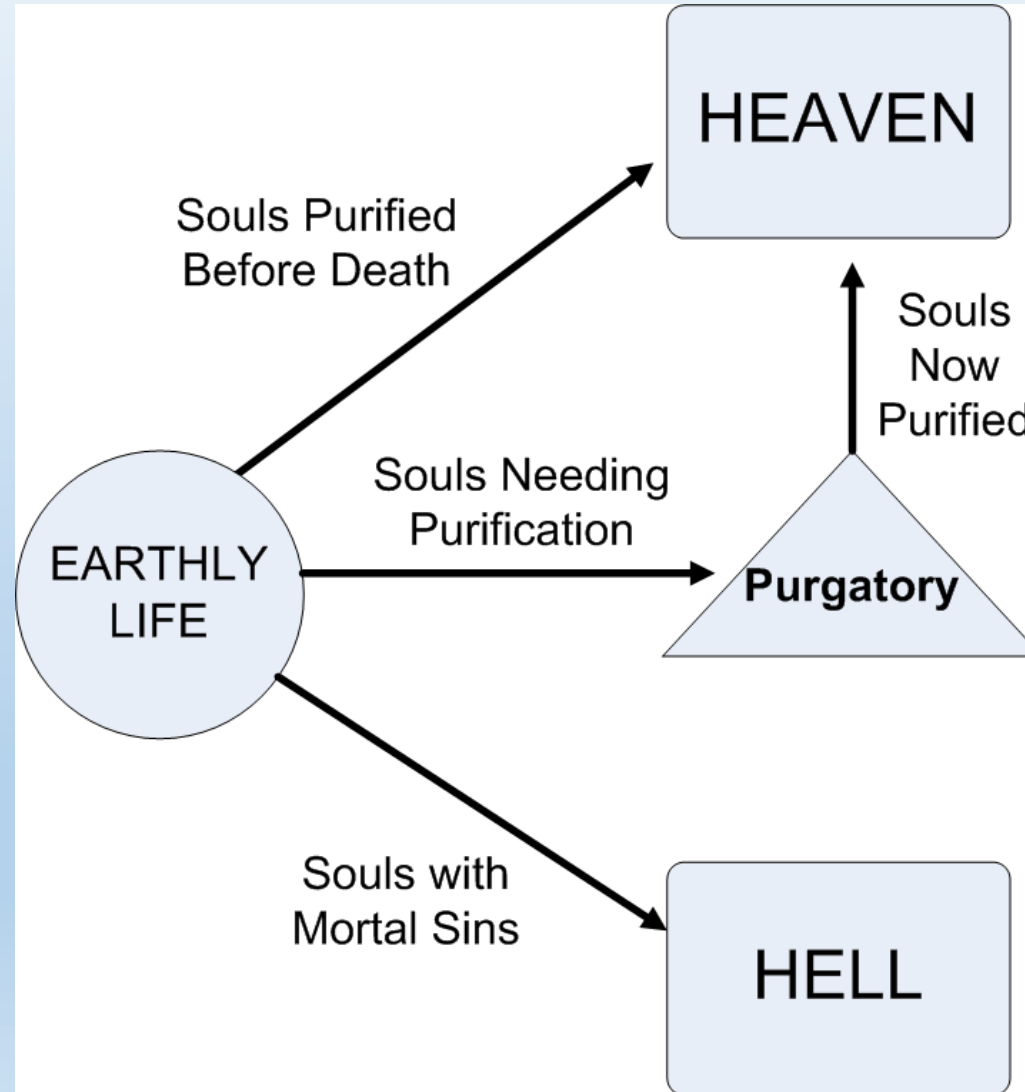
Pelastuksen edellytykset

- Roomalaiskatolilaisilla ja ortodokseilla **pelastuksen ehtona on kirkon jäsenyys**.
- ”**Kirkon ulkopuolella ei ole pelastusta**” (*Extra ecclesiam nulla salus*).
- Huonokin kirkon jäsen voi pelastua **kiirastulen** kautta.

Kiirastulioppi (roomalaiskatolilaisuus)

Islamin pelastuskäsitys

Islamin pelastuskäsitykset

- Ihminen on **Jumalan orja**, jonka ensimmäinen velvollisuus on alistua ja totella Jumalaa.
- **Jumala on hyvä ja armelias** ja Hän huolehtii kaikista ihmisen tarpeista.
- **Suuri ja hirmuinen päivä** on tulossa, jolloin maa vapisee ja Jumala tuo kaikki kuolleet esiin tuomiolle.
- Ne, jotka ovat palvelleet Jumalaa ja tehneet hyviä tekoja, palkitaan aistillisen **paratiisin ilolla**, kun taas pahaa tehneet tuomitaan **helvetin tuleen**.

Islamin pelastuskäsitys

- Islamissa pelastus tarkoittaa **paratiisiin** pääsemistä maanpäällisen elämän jälkeen.
- Paratiisiin päästäkseen **on elettävä Islamin viiden peruspilarin mukaan:**
 - 1) Uskontunnustus
 - 2) Rukous (5 kertaa päivässä)
 - 3) Paasto
 - 4) Almut köyhille
 - 5) Pyhiinvaellus Mekkaan

Islamin pelastuskäsitys

- Kuolemansa jälkeen ihminen joutuu kahden enkelin kuulustelemaksi.
- Tällöin ihmisen teot arvioidaan.
- Syntinen joutuu ahdistumaan haudassa suureen tuomiopäivään saakka, kun taas hurskas saa levollisin mielin odottaa Paratiisiin pääsyä.
- **Tuomiopäivän jälkeen syntiset joutuvat Helvettiin ja hurskaat pääsevät Paratiisiin.**
- **Marttyyrit** pääsevät heti kuoltuaan paratiisiin.
- **Ylönousemus koskee sekä sielua että ruumista.**

Gnostilainen pelastuskäsitys

Valon maailma

Kuolemassa sielu
vapautuu aineellisen
ruumiin vankeudesta
....

Sielu

Ruumis

Henki

Valon maailma

Aioni

.... ja sielu palaa
takaisin Valon
maailmaan,
todelliseen
kotiinsa.

Sielu

Gnosis – pelastus

- Gnostilaisuudessa pelastus on prosessi, jossa **ihminen saavuttaa tietoisuuden jumalallisesta syntyperästään** ja tietää palaavansa Valon maailmaan, kun hänen sielunsa on vapautunut maailman ja ruumin rajoituksista.
- Gnosiksen saavuttamista edeltää siis **vapautumisprosessi**.
- **Jokainen sielu pelastuu lopulta.**
- Ikuista kadotusta ei ole.

Sielu- ja pelastuskäsitysten vertailu

Uskonto	Onko ihmisellä sielu?		Jälleensyntykö sielu?		Onko ikuista kadotusta?	
Egyptiläiset	ON		KYLLÄ			EI
Hindulaisuus	ON		KYLLÄ			EI
Gnostilaisuus	ON		KYLLÄ			EI
Buddhalaisuus		EI	(KYLLÄ)			EI
Juutalaisuus	ON		KYLLÄ		ON	
Islam	ON			EI	ON	
Kristinusko		EI		EI	ON	

Henkilökohtainen kysymys:

Onko sillä, mihin eläessäsi olet uskonut, mitään merkitystä sen kannalta, mitä sinulle kuolemasi jälkeen tapahtuu?

Gnostilainen vastaus:

- **Sillä, miten uskot, on suuri vaikutus siihen, miten elät.**
- **Siihen uskosi ei vaikuta, mitä sinulle kuolemasi jälkeen tapahtuu.**
- **Vain teoillasi on vaikutusta siihen.**
- **Karman laki on ehdoton.**

An aerial photograph of a mountain peak. The mountain is covered in dense green forest. Several distinct paths or roads are visible, winding up the slopes from different directions towards the summit. The sky is a pale, hazy blue. The overall scene is a natural landscape with multiple routes leading to a single destination.

**Vuorelle johtaa monta polkua.
Kaikki polut vievät perille.**

www.gnosis.fi